

TOTALNA KNJIŽEVNOST

(Draško Miletić: *Matična knjiga*, Laguna, Beograd, 2021)

Novi roman Draška Miletića *Matična knjiga* potresna je, uzbudljiva literatura. Potresna je onoliko koliko sam život može biti potresan, jer iz nje sve pršti, preliva se i ključa, poput gejzira. Ovaj roman nije oda životu, već život sam, u svojoj punoći, lepoti, bolu i nesreći.

Matična knjiga je beskompromisni obračun sa vlastitim demonima koji se pojavljuju kroz bolest, patnju, usamljenost, otuđenost, ništavilo, čak i kroz metaforu zmiје koja se nepozvana uvlači u auto pripovedača i na koju se on postepeno privikava, iako se istovremeno svojski trudi da je istisne iz svog života.

Ovaj roman je, može se slobodno reći, savršena pukotina, poput Kišovog *Peščanika*. Pukotina nastala „podmuklim dejstvom biografije“ iz koje kuljaju na svetlost dana sve potisnute tajne, strahovi, žudnje, usamljenosti... U neku ruku to je delo – skladište života, nastalo na marginama Kišove zaostavštine. Autor sublimira svoj život kroz opsesivni popis i evidentiranje, kako komšijâ iz solitera u kojem živi, tako i beznačajnih sitnica iz fioke, podruma, hotelskih magacina... Jer šta je život nego jedno veliko, bolno skladištenje uspomena. Potreba za tim skladištenjem, tako svojstvena ljudskom rodu, ponekad prerasta u opsesiju, ali u ovom slučaju ona je lekovito zbrajanje u sećanju, u belini hartije. Ta potreba za inventarisanjem svega što je prošlo, što je nekada bilo ili je moglo biti jeste samo alibi za sve izgubljene dane i godine. A ko nije gubio dane i godine, taj nije ni živio. Iznad te potrebe lebdi pitanje pesnika: „Stvari koje su prošle, gde su one?“ Zbilja, da li su stvari koje su prošle zauvek izgubljene ili su duboko u nama? „Stvari koje su prošle da li još žive?“ Ako su stvari koje su zauvek prošle još uvek žive unutar nas, da li će nestati kada i mi nestanemo? Ili je sve što je prošlo već odavno „u snu – u tragu naših uspomena?“

Matična knjiga je satkana od dirljive, snažne empatije, od saosećanja protkanog nužnom distancom i mudrom zadržkom, na mahove i samoironijom. U jednoj vinjeti, Miletić donosi kroki strašne, crne smrti:

VI sprat, crvena vrata: ovde stanuje šesnaestogodišnja devojka, Nadica Puzović, koja je jutros obližnjem frizerskom salonu svoju kosu prodala za dvadeset pet evra. Da je plavuša, reče mi, sigurno bi bolje prošla. Odlazak u kuću smrti, kako neki zovu Onkološki institut, zakazan joj je za dva dana.

Vilijam Batler Jekss je svojevremeno rekao, s pravom, da je objašnjavati svoju poetiku isto što i mutiti vodu s izvora. Ipak, ponekad je nužno izneti razloge zbog kojih pred čita-

oca mi pisci istresamo kužni vonj gnoja iz svojih nezaceljenih rana. Tako i sam Miletić navodi na samom početku romana:

Nije nepoznato da pisci imaju gromadu o vratu, da svakom novom knjigom uistinu žure u sopstvenu smrt, i da im spasa nema. Jer, nikada pisanje nije bilo samo porok, prokletstvo, odstupanje. Nije ono ni taština. Ono je bdenje. Ono je, nužno, bol koju ne treba lečiti već joj se valja prepustiti. Ne može se pisanje preboleti, valjana reč sprečiti da nutrinu ne kida. Pa to je jasno kao dan. I još, pisanje je nekakva golema storuka samoća.

Ta potreba za pisanjem, radi pisanja samog, koja se naposljetku uvek izrodi u lično progonstvo, ponekad je posao za dvorske lude. Zato autor kaže: „Mislim da je taj posao u srednjem veku bio poveren dvorskoj ludi. Ozbiljan je to posao. Nije to za mene.“ Pisanje je „delimičan zaokret u svet iznenadnog“, to je odraz u ogledalu piščevih „ličnih nižerazrednih mitologija“.

Nekako prirodno, Miletić vivisekciju evoluira na istoriju, srpski rod, pa čak i na čovečanstvo. Zato se *Matična knjiga* može čitati i kao distopičan roman koji detektuje opasna mesta nacionalne istorije, posebno naglašena u petom poglavlju, počev od vulgarnog metanisanja nad odsečenom kneževom glavom koje sa hrišćanstvom nema mnogo veze, preko brižljivo osmišljenog zločina komunista koji su posleratni Beograd planski ostavili bez muške mladeži, poslavši maturante i bruce na pogibeljni Sremski front, sve do nepotrebne opsade Sarajeva u poslednjem ratu. Dalje, tu su gresi velikih imperija, e da bi poslednju stranicu romana činila crno-bela fotografija majke koja u Nagasakiju doji dete, dvanaest sati nakon eksplozije atomske bombe. Fotografiju je Miletić potpisao: „Kraj svih krajeva.“ I zaista, nije li baš tako: ozračena dojka u ozračenim ustima?

Ako bi se ovaj vrhunski, majstorski napisani roman mogao opisati u dve reči, onda bi to svakako bilo: *totalna književnost*. Literatura ogoljena do srži, do unutrašnjeg vriska, do samog pucanja, literatura koja ponire duboko u piščeve mračne, tanane i udaljene uglove sopstva. Autor nudi čitaocu svoju krv i svoje tkivo, svoje kosti, organe i iznutrice. To je knjiga koju svaki pisac mora da napiše jednom u životu, kada kucne čas, da bi sveo sve stare račune.

Kami je rekao da postoji samo jedan istinski ozbiljan filozofski problem: samoubistvo. *Matična knjiga* je roman porođen u traganju za odgovorom na ovaj večiti, nerešivi problem, ali kao i svaka dobra knjiga, ona ne nudi suvisle odgovore, već umnožava potragu za mogućim odgovorima. Pred nama je roman koji traži čitalačku hrabrost, gotovo jednaku onoj s kojom je pisan, kao i erudiciju i sklonost naglom zaokretu.